Technical Specifications

TS1.9 - Działalność transportowa

Wersja PL: 2 marca 2026

GMP+ International

gmpplus.org

Indeks

1. WPROWADZENIE **3**

1.1. ZAKRES DOKUMENTU 3
1.2. WSKAZÓWKI DLA CZYTELNIKA 3

2. ZLECANIE TRANSPORTU PASZ **5**

3. FRACHTOWANIE POWIERZCHNI ŁADUNKOWEJ **6**

3.1. PRZYJĘCIE ZLECENIA NA TRANSPORT PASZ 6
3.2. WYMOGI DOTYCZĄCE POWIERZCHNI ŁADUNKOWEJ 6
3.2.1. WYBÓR ŁADOWNI *6*
3.2.2. WYSTAWIENIE ZLECENIA NA KONTROLĘ ŁADOWNI *8*
3.2.3. WYKONANIE KONTROLI ŁADOWNI *9*
3.2.4. PRZYJĘCIE ŁADOWNI *9*

4. TRANSPORT PASZ **11**

4.1. CZYSZCZENIE ŁADOWNI PRZED ZAŁADUNKIEM 11
4.2. TRANSPORTOWANIE PASZ 12
4.2.1. WYMOGI DOTYCZĄCE ŁADOWNI *12*
4.3. WYMOGI DOTYCZĄCE DOKUMENTACJI 14

APPENDIX: KOLEJNOŚĆ TRANSPORTU, PROGRAMY CZYSZCZENIA I PROCEDURY ZWOLNIENIA **15**

1. Wprowadzenie

1.1. Zakres dokumentu

Niniejszy dokument określa wymogi dla firm certyfikowanych GMP+ prowadzących jedną lub więcej z następujących działalności:

a. zlecanie transportu pasz luzem i/lub pakowanych;
b. organizowanie transportu pasz luzem i/lub pakowanych;
c. fizyczny przewóz pasz luzem i/lub pakowanych transportem drogowym, statkiem morskim lub koleją.

Uwaga: wymogi dla transportu pasz luzem i/lub pakowanych śródlądowymi drogami wodnymi i żeglugą przybrzeżną znajdują się w dokumencie TS3.3*Transport pasz śródlądowymi drogami wodnymi.*

1.2. Wskazówki dla czytelnika

Ten dokument ustanawia wymogi dla każdego z wymienionych powyżej rodzajów działalności (patrz *§* 1.1).

Wymogi zawarte w tym dokumencie są **dodatkowymi** do wymogów ustanowionych w R1.0 *Feed Safety Management Systems Requirements*. Każda firma certyfikowana GMP+ zaangażowana w proces transportu jest odpowiedzialna za bezpieczeństwo pasz. Obejmuje to zawieranie klarownych umów z innymi zaangażowanymi stronami odnośnie podziału obowiązków.

Tabela poniżej jest przewodnikiem, który pomoże Ci ustalić, czy Twoja firma certyfikowana prowadzi jedną z wymienionych powyżej działalności. Pokazuje ona również, gdzie można znaleźć właściwe wymogi.

Rozdział nr.	Działalność	Przykłady firm prowadzących tę działalność
Rozdział 2	Dawanie zleceń na transport pasz	a. firma produkcyjna / handlowa sprzedająca produkt; b. firma produkcyjna / handlowa kupująca produkt; c. firma przewozowa podzlecająca transport innej firmie.
Rozdział 3	Organizowanie transportu pasz dla siebie lub dla strony trzeciej, w tym: • przyjmowanie zlecenia na transport paszy • wybór ładowni; • wystawianie zlecenia na Loading Compartment Inspection (kontrolę ładowni); • akceptacja ładowni.	a. firma frachtująca organizująca transport dla strony trzeciej; b. firma przewozowa, która organizuje transport zewnętrzny; c. firma przewozowa wykonująca te działania dla swojego własnego transportu; d. firma produkcyjna / handlowa mająca transport własny.
Rozdział 4	Transportowanie pasz, w tym:	a. firma przewozowa świadcząca usługi transportowe;

	• Czyszczenie ładowni przed załadunkiem; • Fizyczny transport; • Dokumentowanie.	b. firma produkcyjna / handlowa mająca transport własny.

Oprócz działalności podlegających wymogom tego dokumentu, istnieją inne rodzaje działalności związane z procesem transportu. Dla przykładu, załadunek ładowni lub przyjmowanie transportowanego produktu na miejscu. Dokładniejsze informacje o tych powiązanych działalnościach można znaleźć w TS1.1 *Program wymogów wstępnych* § 9.1.

2. Zlecanie transportu pasz

Firma certyfikowana odpowiadająca za zlecanie transportu pasz musi:

a. przekazać firmie odpowiedzialnej za transport paszy następujące informacje, aby mogła ona zastosować prawidłowy program czyszczenia:
   1. opis produktu, łącznie z konkretnymi parametrami produktu;
   2. fizyczny stan produktu (na przykład stan suchy, stan mokry/płynny, rozpuszczalny w wodzie, produkt tłuszczowy)
   3. nazwę systemu certyfikacji pasz, którym objęta jest firma przyjmująca produkty fizyczne w miejscu dostawy.

b. zapewnić, że w przypadku transportu żeglugą przybrzeżną, śródlądowymi drogami wodnymi, morskiego i / lub kolejowego, będzie przeprowadzona kontrola ładowni -Loading Compartment Inspection (LCI), w celu sprawdzenia czystości ładowni przed rozpoczęciem załadunku.

3. Frachtowanie powierzchni ładunkowej

3.1. Przyjęcie zlecenia na transport pasz

Przed przyjęciem zlecenia, firma certyfikowana odpowiedzialna za transport paszy – lub firma certyfikowana odpowiedzialna za organizację transportu paszy – musi ustalić:

a. opis produktu (rodzaj i typ);
b. program czyszczenia zgodnie z / w oparciu o:
   1. International Database Transport (for) Feed (IDTF) (patrz Załącznik: Kolejność transportu, programy czyszczenia i procedura zwolnienia w przypadku transportu drogowego i transportu kolejowego – z wyłączeniem transportu kolejowego agri-only, patrz punkt 2). Przy przewozie produktów do firmy uczestniczącej w innym systemie certyfikacji pasz należy zastosować bardziej restrykcyjny z dwóch programów czyszczenia podanych w IDTF List of Differences (IDTF Lista różnic).
   2. czyszczenie z użycie szczotek w przypadku transportu kolejowego agri-only;
   3. Appendix 1 z TS3.3 *Transport pasz śródlądowymi drogami wodnymi*w przypadku żeglugi przybrzeżnej i transportu śródlądowymi drogami wodnymi;
   4. analizę zagrożeń w przypadku statków pełnomorskich.

3.2. Wymogi dotyczące powierzchni ładunkowej

3.2.1. Wybór ładowni

Dokonując wyboru ładowni firma certyfikowana GMP+ musi:

a. udokumentować przynajmniej informacje podane w tabeli poniżej;
b. przekazać te informacje firmie odpowiedzialnej za transport paszy.

Firma odpowiedzialna za transport paszy musi potwierdzić otrzymanie tej dokumentacji przyjmując zlecenie transportowe.

Informacje do udokumentowania	**Środek transportu**		
	Drogowy	**Śródlądowe drogi wodne** **Statek żeglugi przybrzeżnej** **Statek morski**	**Kolej**
Nazwa, rodzaj i numer ładowni przeznaczonej dla produktu przewidzianego do transportu.	√	√	√
Dowód, że: 1. wynajmowana powierzchnia ładunkowa jest objęta zakresem feed safety	√	√	√

Informacje do udokumentowania	Środek transportu		
	Drogowy	**Śródlądowe drogi wodne Statek żeglugi przybrzeżnej Statek morski**	**Kolej**
management system certyfikowanego dostawcy lub 2. zastosowano procedurę zwolnienia, zgodnie z Załącznikiem: Kolejność transportu, programy czyszczenia i procedura zwolnienia.			
Opis produktu (rodzaj i typ) produktu	√ najlepiej numer IDTF	√	√ najlepiej numer IDTF
Klauzula czystości ładowni*	√	√	√
Rodzaj/nazwa ładunku(-ów) poprzedzającego(-ych) i zabiegi czyszczenia**	√ przynajmniej ostatnie trzy ładunki poprzedzające i przeprowadzone po nich zabiegi czyszczenia	√ przynajmniej ostatnie trzy ładunki poprzedzające i ostatni przeprowadzony zabieg czyszczenia	√ ostatni ładunek poprzedzający i ostatni zabieg czyszczenia
W przypadku ładunków częściowych: specyfikacja niecertyfikowanego GMP+ ładunku dodatkowego w innej ładowni ***	√	√	√
Podanie, kto będzie przeprowadzać Loading Compartment Inspection	Nie dotyczy	√	√
Miejsce przeprowadzenia Loading Compartment Inspection (nie musi to być miejsce załadunku)	Nie dotyczy	√	√

* W tej klauzuli firma certyfikowana GMP+ odpowiedzialna za transport paszy deklaruje dostarczenie ładowni czystej, pustej, suchej (jeśli trzeba) i wolnej od niepożądanych zapachów, która jest pod każdym względem odpowiednia do załadowania – i przewiezienia – partii.
** patrz Załącznik: Kolejność transportu, programy czyszczenia i procedura zwolnienia.
*** Firma GMP+ odpowiedzialna za transport paszy musi zawiadomić firmę odpowiedzialną za zorganizowanie transportu paszy, jeśli środek transportu ma inny ładunek niecertyfikowany GMP+ w innej

Informacje do udokumentowania	Środek transportu		
	Drogowy	**Śródlądowe drogi wodne** **Statek żeglugi przybrzeżnej** **Statek morski**	**Kolej**
ładowni. Firma certyfikowana GMP+ odpowiedzialna za zorganizowanie transportu paszy musi zawiadomić o tym firmę dającą zlecenie na transport paszy.			

3.2.2. Wystawienie zlecenia na kontrolę ładowni

(obowiązuje tylko dla żeglugi przybrzeżnej, śródlądowymi drogami wodnymi, transportu morskiego i kolejowego)

Kontrola ładowni musi być przeprowadzona przez zewnętrzną oficjalną organizację kontrolną lub kontrolera załadunku.

Gdy firma certyfikowana GMP+ odpowiedzialna za organizację transportu pasz zleca wykonanie Loading Compartment Inspection (kontroli ładowni), wówczas kontrola ta musi być przeprowadzona przez zewnętrzną oficjalną organizację kontrolną.

Jednak firma certyfikowana GMP+, odpowiedzialna za zorganizowanie transportu swoich własnych produktów wagonami kolejowymi, może przeprowadzić Loading Compartment Inspection we własnym zakresie.

Firma certyfikowana GMP+, która zleca przeprowadzenie Loading Compartment Inspection, musi dostarczyć organizacji kontrolnej lub kontrolerowi załadunku przynajmniej następujące informacje:

a. miejsce wykonania Loading Compartment Inspection;
b. oświadczenie, że zlecenie dotyczy kontroli ładowni w ramach modułu GMP+ Feed Safety Assurance;
c. opisy i ilości produktów;
d. rodzaj/nazwa/numer(-y) i właściciel ładowni;
e. podanie klauzuli ‘Agri-only’, gdy ma ona zastosowanie;
f. ilość, numer, wskazanie ładowni przeznaczonej dla danej partii;
g. jeśli trzeba, instrukcje odnośnie:
    - ładunku częściowego / częściowego sztauowania
    - ładunku łączonego / oddzielnego sztauowania.
h. w przypadku:
    - transportu żeglugą przybrzeżną, śródlądowymi drogami wodnymi lub transportu morskiego: przynajmniej trzy ostatnie ładunki poprzedzające i ostatni zabieg czyszczenia;
    - transportu kolejowego: przynajmniej ostatni ładunek poprzedzający i ostatni zabieg czyszczenia.
i. przewidywana data kontroli;
j. miejsce załadunku;
k. dane kontaktowe dla miejsca załadunku;

l. dane osoby, którą należy informować;
m. miejsce przeznaczenia partii.

Wskazówka:
Dodatkową inspekcję przedziałów ładunkowych w ramach schematu GMP+ FC można pominąć, jeśli istnieją udokumentowane informacje wykazujące, że transport odbywa się na podstawie kontraktu FOSFA. Certificate of Compliance, Cleanliness and Suitability of Ship's Tank oraz Cleanliness of holds certificate – Oilseeds są już częścią regulacji FOSFA.

3.2.3. Wykonanie kontroli ładowni

(obowiązuje tylko dla żeglugi przybrzeżnej, śródlądowymi drogami wodnymi, transportu morskiego i kolejowego)

Firma certyfikowana GMP+ dająca instrukcje organizacji kontrolnej lub kontrolerowi załadunku musi zapewnić, że Loading Compartment Inspection jest przeprowadzana zgodnie z następującymi kryteriami:

a. ładownia musi być odpowiednia dla transportu produktów przewidzianych do załadunku. Należy przeprowadzić kontrolę wizualną, aby upewnić się, że jest ona:
   - czysta, pusta, sucha (jeśli jest taka potrzeba) i wolna od niepożądanych zapachów;
   - wolna od elementów mogących mieć negatywny wpływ na bezpieczeństwo produktów przewidzianych do załadunku, takich jak pozostałości poprzednich ładunków i/lub zanieczyszczenia;
   - wolna od insektów lub szkodników;
   - zamykana i w dobrym stanie. Należy przeprowadzić kontrolę dla zweryfikowania, czy środek transportu zabezpiecza produkt przewidziany do transportu przed wpływem innych przewożonych produktów oraz czynników zewnętrznych.
b. zostało wyraźnie ustalone, jak należy postępować w przypadku stwierdzenia niezgodności (jak podane powyżej);
c. ustalenia muszą być zachowane jako informacje udokumentowane;
d. pisemne raporty o ustaleniach dokonanych w trakcie Loading Compartment Inspection są przekazywane do firmy certyfikowanej GMP+ wydającej instrukcje organizacji kontrolnej.

3.2.4. Przyjęcie ładowni

(obowiązuje tylko dla żeglugi przybrzeżnej, śródlądowymi drogami wodnymi, transportu morskiego i kolejowego).
Aby ładownia mogła zostać przyjęta, raport z kontroli ładowni musi zawierać informacje podane poniżej.

Raport z kontroli ładowni musi zawierać przynajmniej następujące elementy:
a. tytuł: *Load Compartment Inspection Report - GMP+ Feed Safety Assurance module;*
b. identyfikacja jednostki ładunkowej
c. miejsce i data kontroli
d. miejsce przeznaczenia

e. nazwa strony wydającej instrukcje
f. waga przewidywana do załadunku (kg)
g. nazwa produktu
h. potwierdzenie akceptacji ładunków poprzedzających w ramach modułu GMP+ Feed Safety Assurance oraz w przypadku:
   - transportu żeglugą przybrzeżną, śródlądowymi drogami wodnymi lub transportu morskiego: przynajmniej trzech ostatnich ładunków poprzedzających i ostatniego zabiegu czyszczenia;
   - transportu kolejowego: przynajmniej ostatniego ładunku poprzedzającego i ostatniego zabiegu czyszczenia.
i. potwierdzenie, że ładownia spełnia następujące wymogi:
   - pusta
   - czysta
   - sucha, jeśli jest taka potrzeba
   - wolna od niepożądanych zapachów
   - wolna od insektów
   - wolna od pozostałości ładunków poprzedzających
   - całkowicie nienaruszona i zamykana
j. rodzaj ogrzewania (tankowce)
k. wynik końcowy: przyjęcie lub odrzucenie ładowni
l. uwagi
m. nazwisko i podpis kontrolera załadunku
n. nazwisko i podpis kapitana
o. w przypadku partii częściowej należy zachować następujące informacje jako informacje udokumentowane:
   - stwierdzenie, że środek transportu jest już częściowo załadowany;
   - wizualnie stwierdzony stan już obecnego ładunku;
   - przewidywana metoda załadunku i/lub separacji nowej partii.

Raport z wynikami Loading Compartment Inspection musi być przekazany, niezwłocznie po jego ukończeniu, firmie odpowiedzialnej za zlecenie transportu paszy oraz – w przypadku transportu żeglugą przybrzeżną, śródlądowymi drogami wodnymi lub transportu morskiego – właścicielowi ładowni.

⊕ Wskazówka:
Podpis kapitana na raporcie potwierdza, że poprzednie ładunki oraz ostatnie zabiegi czyszczenia są zgodne z informacjami podanymi przy załadunku.

4. Transport pasz

4.1. Czyszczenie ładowni przed załadunkiem

Przed transportem paszy ładownia musi być wyczyszczona. Minimalnymi wymogami dotyczącymi czyszczenia – zależnie od rodzaju transportu – są następujące programy czyszczenia:

a. w przypadku transportu drogowego i transportu kolejowego (za wyjątkiem agri-only) - International Database Transport (for) Feed (IDTF) kolejność transportu, program czyszczenia i procedura zwolnienia (patrz Appendix poniżej). Przy transporcie produktów do firmy uczestniczącej w innym systemie certyfikacji, należy zastosować bardziej restrykcyjny z dwóch programów czyszczenia podanych w IDTF List of Differences (IDTF Lista różnic).
b. czyszczenie z użyciem szczotek w przypadku transportu agri-only;
c. TS3.3 w przypadku Transportu żeglugą przybrzeżną i śródlądowymi drogami wodnymi;
d. program czyszczenia ustalony na podstawie analizy zagrożeń w przypadku statków morskich.

Firma odpowiedzialna za transport paszy musi mieć opracowany program czyszczenia zawierający przynajmniej:

e. obowiązki związane z czyszczeniem;
f. metody czyszczenia;
g. częstotliwość i harmonogram czyszczenia;
h. używanie środków czyszczących i dezynfekujących. Muszą to być środki dopuszczone do kontaktu z żywnością (food-grade) oraz odpowiednie do celu, dla którego są używane. Pozostałości detergentów i środków dezynfekujących muszą być ograniczone do minimum.
i. stosowanie prawidłowego programu czyszczenia i dezynfekcji (baza danych IDTF / TS3.3 *Transport pasz śródlądowymi drogami wodnymi*), w zależności od ładunku poprzedzającego.

Transport kolejowy: Gdy korzysta się z ładowni Agri-only – firma certyfikowana GMP+ odpowiedzialna za ładownię musi ustanowić program czyszczenia oparty o ocenę zagrożeń, który zawiera przynajmniej punkty od e) do i) powyżej.

Woda (w tym woda źródlana, deszczówka i/lub wody otwarte), której używa się do czyszczenia ładowni, nie może mieć negatywnego wpływu na bezpieczeństwo paszy przewidzianej do transportu. (TS1.1 *Program wymogów wstępnych* § 4.2 Woda i para).

Sprawdzenie skuteczności systemów czyszczenia i dezynfekcji
Firma odpowiedzialna za transport paszy musi ocenić skuteczność używanych metod czyszczenia i dezynfekcji. Aby to zrobić, musi mieć plan monitoringu, w którym ustalono minimalną częstotliwość wykonywanych kontroli.

4.2. Transportowanie pasz

4.2.1. Wymogi dotyczące ładowni

Transport paszy musi odbywać się w czystej ładowni.

W czasie transportu pasza zabezpieczona GMP+ nie może być zmieszana z innym produktem, w tym z innymi partiami paszy zabezpieczonej GMP+.

Ładownie – oraz elementy środka transportu o krytycznym znaczeniu dla bezpieczeństwa pasz – muszą być czyste. Firma odpowiedzialna za transport paszy musi zapewnić, że ładownie są:

a. wykonane z materiałów, które – aby zapobiegać zanieczyszczeniu paszy – mogą być czyszczone. Dotyczy to w szczególności powierzchni wchodzących w bezpośredni kontakt z paszą.
b. dostosowane do przewidywanego użycia i działają zgodnie z przewidywanym użyciem;
c. pozwalają stosować dobre praktyki higieniczne;
d. są zabezpieczone przed zanieczyszczeniem podczas załadunku i rozładunku;
e. (puste bądź załadowane) są przykryte, chyba że ocena ryzyka wykazuje, że brak przykrycia nie będzie mieć negatywnego wpływu na bezpieczeństwo paszy. Plandeki używane do przykrycia ładowni dla ładunków suchych muszą być czyste oraz suche, jeśli ładunek składa się z suchej paszy;
f. niedostępne dla osób nieupoważnionych w przerwach na odpoczynek i w nocy.

Firma odpowiedzialna za transport paszy musi być w stanie wykazać, że w ładowni nie były przewożone żadne ładunki zabronione. Jeśli przewożony był ładunek zabroniony, należy dowieść, że po tym transporcie została prawidłowo przeprowadzona procedura zwolnienia, zgodna z opisem w Załączniku *Kolejność transportu, programy czyszczenia i procedura zwolnienia*.

Wskazówka:
Gdy mowa o "Powierzchniach, które mogą wchodzić w bezpośredni kontakt z paszą" należy pomyśleć o takich elementach jak węże wyładunkowe i sprzęt czyszczący jak miotły i szczotki. Dla przykładu, miotły używane do czyszczenia ładowni muszą być wolne od brudu przed rozpoczęciem procesu czyszczenia.

Wskazówka:
Ładunki zabronione. Wszystkie produkty zaklasyfikowane jako zabronione lub nie zaklasyfikowane w żaden sposób w IDTF, są **zabronione** jako ładunki (tak zwane „ładunki zabronione") w środkach transportu, które przewożą produkty używane w paszach dla zwierząt.

Wskazówka:
Warto pamiętać, że również w wynajmowanych powierzchniach ładunkowych nie przewożono ładunków zabronionych.

4.2.1.1. Dodatkowe wymogi dotyczące pojazdów kombinowanych

Gdy wykorzystywane są pojazdy specjalnie zaprojektowane do transportu pasz i ładunków zabronionych, obowiązują pewne wymogi dodatkowe:

a. pasza i ładunki zabronione nie mogą być przewożone równocześnie;
b. istnieje pełna fizyczna separacja pomiędzy ładowniami przeznaczonymi do transportu pasz i ładowniami przeznaczonymi dla ładunków zabronionych;
c. istnieje pełna fizyczna separacja pomiędzy paszą i ładunkami zabronionymi podczas załadunku i rozładunku;
   Obejmuje to uniemożliwienie skażenia krzyżowego w okolicach punktów ładowania i rozładowywania, używanie oddzielnych urządzeń do załadunku i wyładunku paszy i ładunków zabronionych (rury, węże, złączki, armatura, przyłącza) i zapobieganie przelaniu podczas napełniania zbiornika;
d. ładownie używane do transportu ładunków zabronionych nie są nigdy wykorzystywane do transportu pasz, chyba że wszystkie części, które miały kontakt z ładunkiem (ładownie, rury, spirale, pompy, itp.) zostały zastąpione nowymi urządzeniami;
e. wszystkie ładownie muszą być dostępne do oceny wizualnej;
f. musi być obecne urządzenie do usuwania zewnętrznych zabrudzeń pojazdu (na przykład wbudowany zbiornik na wodę ze spryskiwaczem);
g. należy zagwarantować jednoznaczną identyfikację ładowni. Należy określić, które ładownie są używane do pasz, a które do ładunków zabronionych.
h. transport kombinowany jest realizowany przez pojazdy z zamontowanymi na stałe, trwałymi ładowniami. Korzystanie ze zbiorników elastycznych / wkładów jest dozwolone jedynie pod następującymi warunkami:
   1. Zestaw do obsługi zbiornika elastycznego (pompa, jak również rury i zawory) jest oddzielony od ładowni przeznaczonej do transportu pasz w taki sposób, że przeciek z zestawu obsługującego nie może zagrozić ładowni przeznaczonej do transportu pasz.
   2. Przed użyciem zbiornika elastycznego firma certyfikowana GMP+ musi zapewnić, że naczepa jest wolna od pozostałości, które mogą uszkodzić zbiornik elastyczny.
   3. Gdy zbiornik elastyczny nie jest używany, musi być przechowywany za ochronną ścianą rozdzielającą.
   4. Na każdym zbiorniku elastycznym i na każdym zestawie do jego obsługi musi być wyraźna etykieta identyfikacyjna.
   5. Okres użytkowania zbiornika elastycznego wynosi maksimum 5 lat od pierwszego użycia, po czym worek musi być wymieniony, co należy wykazać. Wcześniejsza wymiana jest konieczna, jeśli zbiornik elastyczny ma oznaki zużycia.
   6. System zbiornika elastycznego musi być przetestowany i zatwierdzony przez niezależną organizację kontrolną pod kątem zabezpieczenia ładunku (system musi być stabilny i niepodatny na pęknięcia w czasie transportu).
      Częścią certyfikacji są regularne kontrole, przynajmniej raz w roku, wykonywane przez producenta – lub osoby upoważnione przez producenta – zgodnie z EN 12642 / EN 12195 lub równoważnym.
      Usterki w konfiguracji obudowy, jak również w systemie zbiornika elastycznego muszą być niezwłocznie usuwane. Usuwanie usterek może być wykonywane jedynie przez producenta lub firmy przez niego upoważnione.

7. Zbiornik elastyczny musi spełniać przynajmniej następujące minimalne wymogi techniczne:
   - Materiał: PET
   - Waga: 1150g/m2
   - Wytrzymałość na rozciąganie: osnowa 5600 N /5cm, wątek 5400 N/5cm
   - Odporność na rozerwanie: osnowa 1000 N/ wątek 900N
   - Odporność na temperaturę: -30°C do +70°C
   - Odporność na uszkodzenie przez zginanie: brak pęknięć po 100,000 wygięć.

4.3. Wymogi dotyczące dokumentacji

Firma odpowiedzialna za transport pasz musi zachowywać jako informacje udokumentowane:

a. dane dotyczące kolejnych przewozów;
b. zabiegi czyszczenia pomiędzy kolejnymi przewozami;
c. kontrole i sprawdzenia;
d. transport luzem w dzienniku przewozów:
   - ładunki dla każdej ładowni – najlepiej z numerem IDTF;
   - zabiegi czyszczenia przeprowadzone po każdym transporcie tych ładunków;

Firma odpowiedzialna za transport pasz musi mieć dostępne do kontroli:

e. dziennik przewozów w danej ładowni;
f. rejestr trzech ładunków poprzedzających w tej ładowni (łącznie z zabiegami czyszczenia), z datą i podpisem firmy odpowiedzialnej za transport pasz;
g. w przypadku transportu kolejowego, rejestr ostatniego ładunku wraz z informacją o ostatnim czyszczeniu;
h. dokumenty przewozowe wymagane przepisami prawa.

Wskazówka:
Warto pamiętać, że nadal istotne jest posiadanie powyższych informacji udokumentowanych dla ładowni Agri-only. Informacje te są konieczne do określenia programu czyszczenia na podstawie oceny ryzyka, zgodnie z opisem w § 4.1.

Wskazówka:
Warto pamiętać, że także przy zakupie ładowni dla użytku własnego muszą być dostępne zapisy ładunków poprzedzających (łącznie z zabiegami czyszczenia).

Appendix: Kolejność transportu, programy czyszczenia i procedury zwolnienia

Ten Appendix zawiera:

i. wymogi dotyczące określenia prawidłowej kolejności transportu w odniesieniu do transportowanej paszy;
ii. wytyczne dotyczące etapów różnych programów czyszczenia;
iii. wymogi dla zwolnienia ładowni po transporcie ładunków zabronionych.
iv. procedurę zwolnienia zgodnie z udokumentowaną procedurą zatwierdzoną przez właściwe władze.

i. Kolejność transportu w odniesieniu do transportowanej paszy

Kolejność transportu
Jedynie produkty wymienione w International Database for Transport of Feed (IDTF) (Międzynarodowa Baza Danych dla Transportu Pasz), z jednym z programów czyszczenia A, B, C lub D są dozwolone jako ładunki poprzedzające, przed przewozem paszy transportem drogowym lub kolejowym. Dla transportu śródlądowymi drogami wodnymi i żeglugą przybrzeżną obowiązuje lista produktów z Załącznika 1 w TS3.3 *Transport pasz śródlądowymi drogami wodnymi*. W przypadku transportu statkiem morskim, firma odpowiedzialna za zorganizowanie transportu paszy musi opracować kryteria dotyczące ładunków poprzedzających w oparciu o ocenę zagrożeń.

International Database Transport (of) Feed (IDTF) (Międzynarodowa Baza Danych dla Transportu pasz)
IDTF zawiera wymogi dotyczące kolejności transportu i programów czyszczenia i dezynfekcji dla dużej liczby produktów. IDTF można sprawdzać na stronie *https://www.icrt-idtf.com/*. Lista z ustanowionymi programami czyszczenia i dezynfekcji może ulegać zmianom z biegiem czasu. Zmiany są publikowane w biuletynie GMP+. Wniosek o (re-)klasyfikację produktów do jednego z programów czyszczenia można złożyć do GMP+ International (*https://www.icrt-idtf.com/procedures/*).

Programy czyszczenia
Podstawowe zasady dotyczące różnych programów czyszczenia są opisane w rozdziale 2, poniżej. Ustanowione programy czyszczenia należy uważać za wymóg minimalny. Jeśli ładownia nie jest czysta po danym zabiegu czyszczenia – musi być przeprowadzone czyszczenie dodatkowe.

Procedura zwolnienia
Produkty, które nie są wymienione w IDTF lub w Załączniku 1 w TS3.3 *Transport pasz śródlądowymi drogami wodnymi,* wraz z jednym z programów czyszczenia A, B, C lub D, są zabronione jako ładunki dla środków transportu, w których przewożone są również pasze. Firma odpowiedzialna za transport pasz musi być w stanie wykazać, że w przeszłości nie były przewożone żadne ładunki zabronione. Po przewiezieniu ładunku zabronionego, przedmiotowa ładownia może być wykorzystana do przewozu pasz jedynie po zwolnieniu środka transportu:

- przez niezależnego kontrolera ładowni, lub
- zgodnie z udokumentowaną procedurą zatwierdzoną przez odpowiednie władze. Patrz § 4 poniżej.

ii. Programy czyszczenia i dezynfekcji

Można wyróżnić cztery podstawowe programczyszczenia i dezynfekcji:
A. Czyszczenie na sucho
B. Czyszczenie z użyciem wody
C. Czyszczenie z użyciem wody i środka czyszczącego food grade (dopuszczonego do kontaktu z żywnością)
D. Dezynfekcja po jednym z poprzednich programów czyszczenia (A, B lub C).

W ramach programu czyszczenia dopuszczalne są odstępstwa od etapów opisanych poniżej, oparte na ocenie skuteczności metod czyszczenia i dezynfekcji (patrz § 4.1).

Program czyszczenia A (czyszczenie na sucho)

Stosowanie:
- Po transporcie produktów suchych 'neutralnych', przed pierwszym transportem paszy.

Podstawowy program czyszczenia polega na:

a. czyszczeniu środków transportu przez odsysanie, wydmuchiwanie lub zamiatanie.
b. ręcznym czyszczeniu miejsc trudno dostępnych
c. jeśli po czyszczeniu na sucho nadal są pozostałości, należy zastosować dodatkowe czyszczenie na mokro.

Wskazówka:
Przy czyszczeniu na sucho warto pamiętać, że zasadniczo preferowane jest odsysanie, ponieważ przy tej metodzie nie ma rozprzestrzeniania się kurzu lub brudu.

Program czyszczenia B (czyszczenie z użyciem wody)

Stosowanie:
- Po transporcie produktów z programem czyszczenia B, przed pierwszym transportem paszy.
- Po transporcie, na przykład, substancji wilgotnych, lepkich lub potencjalnie niebezpiecznych chemikaliów.
- Firmy wykonujące transport luzem w zbiornikach muszą czyścić te zbiorniki z użyciem wody przynajmniej raz na trzy miesiące, chyba że można wykazać, że w zbiornikach nie ma żadnych pozostałości.

Podstawowy program czyszczenia polega na:

a. usunięciu pozostałości poprzedniego ładunku na sucho w maksymalnym możliwym stopniu.
b. wstępne płukanie wodą zimną lub, jeśli trzeba, ciepłą, ze zwróceniem uwagi na miejsca trudno dostępne;
c. czyszczeniu ręcznym;
d. czyszczeniu z użyciem wody pod wysokim ciśnieniem;
e. suszeniu za pomocą wentylacji lub suszarki na gorące powietrze.

Wskazówka:

Jeśli przeprowadzasz czyszczenie otwartych pojazdów, zwykle najlepiej jest użyć urządzenia myjącego z płaską dyszą pod ciśnieniem przynajmniej 25 barów lub więcej. Jeśli musisz usunąć chemikalia (na przykład nawozy chemiczne), ciepła woda (przynajmniej 60°C) jest najlepsza, aby łatwiej rozpuścić chemikalia. Warto pamiętać, że miejsca trudno dostępne mogą, jeśli trzeba, być wyczyszczone osobno, przy użyciu innych sprzętów, takich jak szczotki. Należy także pamiętać, że musi być możliwość odprowadzenia wody.

Program czyszczenia C (czyszczenie z użyciem wody i środka czyszczącego).

Stosowanie:
- Po transporcie ładunku zawierającego białko lub tłuszcz, przed pierwszym transportem paszy.
- Dopuszcza się jedynie stosowanie środków czystości przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

Podstawowy program czyszczenia polega na:

a. usunięciu pozostałości poprzedniego ładunku na sucho w maksymalnym możliwym stopniu;
b. wstępnym płukaniu gorącą wodą (maks. 60 °C) i ręcznym czyszczeniu miejsc trudno dostępnych;
c. zastosowaniu piany lub żelu ze środkiem czyszczącym dla wywrotek lub odkrytych wagonów lub wypłukiwaniu ze środkiem czyszczącym CIP w 80 °C w przypadku czyszczenia zbiorników.
d. płukaniu wodą o temperaturze około 60 °C.
e. jeśli trzeba, suszeniu za pomocą wentylacji lub suszarki na gorące powietrze.

Wskazówka:

Podwyższona temperatura wody jest potrzebna, aby łatwiej usunąć tłuszcz. Jednak nie może ona być wyższa niż 60 stopni Celsjusza, aby zapobiec koagulacji białka i jego przyleganiu do powierzchni. Aby ułatwić usuwanie białka i tłuszczów, zaleca się używanie średnio lub silnie alkalicznego środka czyszczącego, dozowanego zgodnie z instrukcją producenta.
W systemach otwartych najlepiej używać pianowego środka odtłuszczającego. W przypadku czyszczenia zbiornika kulami natryskowymi nie można używać środków wytwarzających pianę. Lepiej wtedy używać tak zwanego środka Cleaning in Place (CIP) w wysokiej temperaturze. W szczególnych przypadkach, takich jak usuwanie substancji wapiennych, zalecany jest kwaśny środek czyszczący.

Program czyszczenia D (czyszczenie i dezynfekcja)

Stosowanie:
- Po transporcie produktów z programem czyszczenia D, przed pierwszym transportem paszy.
- Gdy ładunki poprzedzające są nieakceptowalne mikrobiologicznie (widoczne ślady zepsucia)
- Gdy wiadomo, że ładunki zawierały mikroorganizmy chorobotwórcze, takie jak salmonella.
- Dopuszcza się jedynie stosowanie środków dezynfekujących przeznaczonych do kontaktu z żywnością, określonych w prawie..
- Inne formy dezynfekcji (na przykład na para o wysokiej wilgotności, bomby dymne) mogą być stosowane jedynie po potwierdzeniu ich skuteczności.

Podstawowy program czyszczenia polega na:
a. czyszczeniu zgodnie z programem A, B lub C;
b. dezynfekcji przy użyciu środka dezynfekującego dozowanego zgodnie z instrukcją używania.
c. jeśli trzeba, płukaniu wodą;
d. jeśli trzeba, suszeniu za pomocą wentylacji lub suszarki na gorące powietrze.

Wskazówka:

Warto wiedzieć, że istnieją różne rodzaje produktów czyszczących i dezynfekujących. Można wyróżnić środki dezynfekujące sprawdzone pod kątem efektów bakteriobójczych lub grzybobójczych oraz środki z efektem bakteriobójczym, grzybobójczym i wirusobójczym. Te ostatnie mogą być używane jedynie w sektorze hodowli zwierząt gospodarskich. Dla pojazdów przewożących pasze jedyną alternatywą jest używanie środków dezynfekujących zatwierdzonych dla przemysłu spożywczego.

Należy pamiętać, że używanie łączonego środka czyszczącego i dezynfekującego zawierającego aktywny chlor jest możliwe jedynie wtedy, gdy jest on stosowany na powierzchniach gładkich, łatwych do czyszczenia, takich jak stal nierdzewna.

We wszystkich innych przypadkach znacznie lepiej jest najpierw wykonać czyszczenie, a następnie dezynfekcję. W takim przypadku zaleca się używanie środków dezynfekujących z aktywnym chlorem przy dezynfekcji pojazdów otwartych.

Jednak używanie środków czyszczących z chlorem nie jest wskazane dla materiałów, które łatwo ulegają korozji – lub po czyszczeniu z kwasem – ze względu na możliwość powstania toksycznych oparów chloru. W takim przypadku można używać jako alternatywy czwartorzędowych związków amonu (za wyjątkiem czyszczenia zbiorników głowicami natryskowymi z uwagi na tworzenie się piany). Zaletą czwartorzędowych związków amonu jest fakt lepszego przylegania, dzięki czemu działają dłużej. Wadą jest to, że są trudniejsze do usunięcia.

Dla zbiorników zamkniętych można rozważyć użycie kwasu octowego. Jego zaletą jest fakt, że wolniej wchodzi w reakcje z pozostałościami niż aktywny chlor, Jednak ma on przenikliwy

zapach i uszkadza gumę – dwie wady. Pamiętaj, że środek dezynfekcyjny potrzebuje przynajmniej pięciu minut, aby był skuteczny.

Jest wyraźnie zalecane wykonanie płukania po dezynfekcji, w celu uniknięcia ryzyka pozostałości, chyba że można wykazać, że pozostałości nie stanowią zagrożenia. Dobrze jest również pamiętać, że: w niektórych przypadkach usunięcie środka dezynfekującego może prowadzić do ponownego rozwoju przetrwałych bakterii, jeśli powierzchnia pozostaje mokra zbyt długo.

Możesz przeprowadzić rożne dodatkowekontrole, aby ocenić jak skuteczna była użyta przez Ciebie metoda czyszczenia i/lub dezynfekcji:

- ATP (Adenosine Tri Phosphate - Adenozynotrifosforan) jest obecny we wszystkich komórkach zwierzęcych i roślinnych i może być wykorzystany jako wskaźnik skali zanieczyszczenia biologicznego pozostałego na powierzchniach.
- Płytki agarowe mogą być używane w celu sprawdzenia skuteczności konkretnej stosowanej techniki dezynfekcji.
- HPCL i Mass Spectrometry (Spektrometria masowa) (MS) mogą być używane dla sprawdzenia pozostałości substancji chemicznych i pestycydów.
- Dla sprawdzenia składników pochodzenia zwierzęcego można używać mikroskopijnych metod przesiewowych opisanych w Rozporządzeniu (WE) Nr 152/2009.

iii. <u>Procedura zwolnienia ładowni po transporcie ładunków zabronionych</u>

Firma odpowiedzialna za transport pasz musi być w stanie wykazać, że w przeszłości w ładowni nie transportowano ładunków zabronionych. Po transporcie ładunku zabronionego przedmiotowa ładownia może być wykorzystana do przewozu paszy jedynie po jej zwolnieniu

- przez niezależnego kontrolera ładowni, lub
- zgodnie z udokumentowaną procedurą zatwierdzoną przez odpowiednie władze (patrz § 4 poniżej).

Uwaga: ładunki zawierające jeden z produktów wymienionych w § 4 mogą być zwolnione jedynie przez odpowiednie władze. Opcja zwolnienia w § 3 poniżej nie może być zastosowana dla ładunków zawierających te produkty.

iii. <u>a Transport drogowy</u>

Firma odpowiedzialna za transport pasz ma dwie możliwości zwolnienia ładowni po przewozie ładunku zabronionego:

<u>Opcja A: Zwolnienie przez organizację kontrolną lub jednostkę certyfikującą /kontrolną</u>

Należy wykonać następujące kroki, w podanej kolejności, aby uzyskać przyjęcie ładowni po przewozie ładunku zabronionego.

1. Przeprowadzić zabieg czyszczenia określony specjalnie dla tego rodzaju ładunku zabronionego, zgodnie z procedurą opracowaną wcześniej przez firmę.

2. Dokonać oceny ładowni – na koszt firmy – przed załadunkiem paszy i po wyżej opisanym zabiegu czyszczenia, przez wykwalifikowanego kontrolera załadunku z niezależnej organizacji kontrolnej lub jednostki certyfikującej / kontrolnej. Patrz F0.2 *Lista definicji*.

Kontroler załadunku sprawdza na podstawie książki przewozów (logbook) jakie poprzedzające ładunki zabronione były przewożone i jakie zabiegi czyszczenia i dezynfekcji zostały wykonane. Ładownia środka transportu jest następnie oceniana wizualnie pod kątem pozostałości, szczególnie w miejscach trudnych do wyczyszczenia.

1. W zależności od ładunków poprzedzających i wyników kontroli wizualnej, można przeprowadzić dodatkowe pomiary higieniczne – według oceny kontrolera załadunku i na koszt firmy – takie jak pomiary ATP lub płytki agarowe. Inną możliwością jest wykonanie analizy wody z płukania.

Wystawienie przez kontrolera załadunku oświadczenia (na adres miejsca kontroli), w którym musi być stwierdzenie, że środek transportu / ładownia może być znów używana do transportu pasz.

Opcja B: Zwolnienie przez kontrolera załadunku z firmy certyfikowanej GMP+.

Należy wykonać następujące kroki, w podanej kolejności, aby uzyskać przyjęcie ładowni po przewozie ładunku zabronionego.

- Po transporcie ładunku zabronionego firma musi przewieźć 5 ładunków z czyszczeniem A, B lub C, na razie takich, które nie są paszami, zanim ładownia będzie mogła być zwolniona dla pasz;

- Należy wykonać zabieg czyszczenia określony specjalnie dla danego rodzaju ostatniego ładunku zabronionego, zgodnie z procedurą opracowaną wcześniej przez firmę. Firma musi wykazać wykonanie czyszczenia i/lub dezynfekcji za pomocą European Cleaning Document (ECD) lub równoważnego certyfikatu czyszczenia ze stacji czyszczenia. Muszą być podane przynajmniej następujące dane:
  - identyfikacja ładowni
  - data i godzina zabiegu czyszczenia
  - ostatni ładunek zabroniony
  - etapy czyszczenia
  - wskazanie, co zostało skutecznie wyczyszczone: zbiorniki (przedziały), elementy pomocnicze i składniki mające kontakt z produktem
  - środki czyszczące / dezynfekujące, które zostały użyte
  - temperatura wody
  - czas trwania procesu czyszczenia
  - testy, które zostały przeprowadzone

- Ocena ładowni przed załadunkiem paszy i po powyższym czyszczeniu przez wykwalifikowanego (własnego) kontrolera załadunku firmy produkcyjnej lub handlowej certyfikowanej GMP+ lub firmy handlowej, która będzie dokonywać następnego załadunku ładunku GMP+ do tej ładowni. Definicja (własnego) kontrolera załadunku – patrz F 02 *Lista*

definicji. Firma paszowa nie może w ten sposób zwalniać swojego własnego środka transportu.

- Kontroler załadunku wspomniany powyżej sprawdza, na podstawie książki przewozów (logbook), jakie poprzedzające ładunki zabronione były przewożone i jakie zabiegi czyszczenia i dezynfekcji zostały wykonane. Ładownia środka transportu jest następnie oceniana wizualnie pod kątem pozostałości, szczególnie w miejscach trudnych do wyczyszczenia.
- W zależności od ładunków poprzedzających i wyników kontroli wizualnej, można przeprowadzić dodatkowe pomiary higieniczne – według oceny kontrolera załadunku i na koszt firmy – takie jak pomiary ATP lub płytki agarowe. Inną możliwością jest wykonanie analizy wody z płukania.

- Wystawienie przez kontrolera załadunku zaświadczenia (na adres firmy certyfikowanej GMP+), w którym jest stwierdzenie, że środek transportu / ładownia może być znów używany do transportu pasz.

- Dla poniższych ładunków zabronionych dopuszcza się jedynie zwolnienie przez kontrolera z organizacji kontrolnej lub jednostki certyfikującej / kontrolnej, zgodnie z opisem w Opcji A.
  - Kategoria 1, 2 oraz nieprzetworzone materiały kategorii 3 – Rozporządzenie (WE) 1069/2009 i Rozp. (WE 142/2011;
  - Olej napędowy
  - Smar
  - Glinka mineralna użyta do detoksykacji
  - Materiał radioaktywny
  - Odpady z gospodarstw domowych i ich frakcje
  - Nieprzetworzone resztki żywności
  - Gnojowica ściekowa

iii. b. Transport żeglugą przybrzeżną i śródlądowymi drogami wodnymi

Procedura zwolnienia dla statków żeglugi śródlądowymi drogami wodnymi i żeglugi przybrzeżnej, które przewoziły ładunek zabroniony lub niewymieniony na liście znajduje się w:
- TS 3.3 *Transport pasz śródlądowymi drogami wodnymi,* HACCP PLAN PRACY 9c;
- § 4 tego Załącznika.

iii. c. Transport kolejowy

Należy wykonać następujące kroki, w podanej kolejności, aby uzyskać przyjęcie wagonu po przewozie produktów nie będących produktami rolnymi (non-agri products).

- Przeprowadzić zabieg czyszczenia określony specjalnie dla tego rodzaju produktu, nie będącego produktem rolnym, zgodnie z procedurą opracowaną wcześniej przez firmę. Dopuszcza się jedynie stosowanie środków czystości i środków do dezynfekcji przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

- Ocena wagonu – na koszt firmy – przed załadunkiem paszy i po wyżej opisanym zabiegu czyszczenia, przez wykwalifikowanego kontrolera załadunku z niezależnej organizacji kontrolnej lub jednostki certyfikującej / kontrolnej. Więcej informacji - patrz F0.2 *Lista definicji*.

- Kontroler załadunku sprawdza na podstawie książki przewozów (logbook) jaki ładunek poprzedzający był przewożony i jakie zabiegi czyszczenia i dezynfekcji zostały wykonane. Wagon jest następnie oceniany wizualnie pod kątem wszelkich pozostałości, szczególnie w miejscach trudnych do wyczyszczenia.

- W zależności od ładunku poprzedzającego nie będącego produktem rolnym (non-agri) i wyników kontroli wizualnej, można przeprowadzić dodatkowe pomiary higieniczne – według oceny kontrolera załadunku i na koszt firmy – za pomocą pomiarów ATP lub płytek agarowych. Inną możliwością jest wykonanie analizy wody z płukania

- Wystawienie przez kontrolera załadunku oświadczenia (na adres miejsca kontroli), w którym musi być stwierdzenie, że wagon może być znów wykorzystywany do transportu pasz.

iv. <u>Procedura zwolnienia zgodnie z udokumentowaną procedurą zatwierdzoną przez odpowiednie władze</u>

Ładunki zawierające jeden z poniższych produktów są wyłączone z procedur opisanych powyżej.

1. Przetworzone białka zwierzęce
2. Produkty z krwi nieprzeżuwaczy
3. Mączka rybna
4. Fosforan dwuwapniowy i fosforan trójwapniowy pochodzenia zwierzęcego.
5. Produkty pochodzące od przeżuwaczy inne niż:
   - mleko, produkty mleczne, siara i produkty z siary;
   - fosforan dwuwapniowy i trójwapniowy pochodzenia zwierzęcego
   - hydrolizowane białka ze skór i skórek przeżuwaczy.

Takie ładownie muszą być wyczyszczone zgodnie z udokumentowaną procedurą, która został wcześniej zatwierdzona przez odpowiednie władze, zgodnie z wymogami z *Rozporządzenia (WE) 999/2001*.

Risk Management tools

To było dużo informacji do przyswojenia i można się zastanawiać, jaki jest następny krok? Na szczęście możemy zaoferować Wspólnocie GMP+ wsparcie w tych działaniach. Oferujemy pomoc w postaci różnych narzędzi i wskazówek, lecz ponieważ każda firma jest współodpowiedzialna za bezpieczeństwo pasz, nie możemy oferować dokładnie dopasowanych rozwiązań. Jednak pomagamy poprzez wyjaśnianie wymogów i dostarczanie podstawowych informacji na temat wymogów.

Opracowaliśmy szereg materiałów pomocniczych. Obejmują one różne narzędzia, od list FAQ (często zadawanych pytań,) do webinarów i wydarzeń.

Materiały pomocnicze dotyczące dokumentów normatywnych (Wskazówki i FAQ)
Udostępniliśmy dokumenty zawierające wskazówki odnośnie wymogów GMP+ ustanowionych w modułach GMP+ FSA i GMP+ FRA. Dokumenty te dostarczają przykładów, odpowiedzi na często zadawane pytania lub informacji podstawowych.

Gdzie można znaleźć więcej informacji o Risk Management tools od GMP+ International?
Arkusze informacyjne

Więcej informacji: GMP+ Platform

Lista produktów

Więcej informacji: GMP+ Platform

Oceny ryzyka

Więcej informacji: GMP+ Platform

GMP+ Monitoring database

Więcej informacji: GMP+ Monitoring database

Dokumenty pomocnicze

Więcej informacji: Support documents

We enable every company in the feed chain to take responsibility for safe and sustainable feed.

GMP+ International
Braillelaan 9
2289 CL Rijswijk
The Netherlands
t. +31 (0)70 – 307 41 20 (Office)
+31 (0)70 – 307 41 44 (Help Desk)
e. info@gmpplus.org

Klauzula odpowiedzialności:
Niniejsza publikacja została stworzona w języku angielskim i przetłumaczona na wiele języków. W przypadku jakiegokolwiek konfliktu interpretacyjnego lub rozbieżności między językiem angielskim a jakimkolwiek innym językiem, pierwszeństwo ma język angielski publikacji.

© GMP+ International B.V.
Wszelkie prawa zastrzeżone. Informacje zawarte w tej publikacji mogą być przeglądane na ekranie, kopiowane oraz drukowane wyłącznie na użytek własny, niekomercyjny. Wszelkie inne użycie wymaga wcześniejszej pisemnej zgody GMP+ International B.V.